

The Legal Competence of the Supervisory Institutions Regarding the Financial Services of Credit Institutions by Providing Examples of the Approval of Various Regulations Regarding Financial Services

Hesam al-Ddin Haghgoo Rasteh Kenari¹, Tahmineh Edalatjou^{2*}, Fakhroddin Abuys³, Ali Pourghasab Amiri³

1. Department of Public Law, Damghan Branch, Islamic Azad University, Damghan, Iran.

2. Department of Law, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

3. Department of International Law, Damghan Branch, Islamic Azad University, Damghan, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Financial services, as one of the common banking tools in contractual relations in domestic and international trade, in the first place requires knowledge of the authors of laws and regulations related to financial services and in the next step, how and how to monitor it. Before the approval of the law on the regulation of the unorganized monetary market approved by the Islamic Council on 22/10/2013, institutions and ministries and even individuals could attract deposits, grant facilities and use other financial tools to mobilize resources with minimal difficulty through the establishment of financial and credit institutions.

Method: This research is of a theoretical type and the research method is descriptive-analytical and the method of collecting information is library-based and by referring to documents, books and articles.

Ethical Considerations: In this research, the principles of trustworthiness, honesty, neutrality and originality of the work have been respected.

Results: Take the initiative Although a number of these institutions later received the necessary licenses from the Central Bank, some others have not yet received the necessary licenses from the Central Bank, but with the approval of the Law on Regulation of the Unorganized Market, the establishment of new institutions are subject to obtaining licenses and having the necessary approval.

Conclusion: From the central bank, but institutions that had started operating before the date of approval of this law were allowed to continue operating according to note 1 of this law, therefore, one of the main components for the supervision of institutions regarding the financial services of credit institutions (including state banks and (private and credit institutions) granting licenses and annual controls at the time of dismissal and installation of board members and approvals issued by the central bank and other institutions, which if done correctly, will certainly prevent many problems caused by Incorrect orders.

Keywords: Financial Services; Supervision; Credit Institution; Regulation

Corresponding Author: Tahmineh Edalatjou; **Email:** dr.edalatju@gmail.com

Received: March 22, 2023; **Accepted:** September 19, 2023; **Published Online:** January 21, 2024

Please cite this article as:

Haghgo Rasteh Kenari HA, Edalatjou T, Abuys F, Pourghasab Amiri A. The Legal Competence of the Supervisory Institutions Regarding the Financial Services of Credit Institutions by Providing Examples of the Approval of Various Regulations Regarding Financial Services. *Medical Law Journal*. 2022; 16(Special Issue on Legal Developments): e45.

مجله حقوق پزشکی

دوره شانزدهم، ویژه‌نامه تحولات حقوقی، ۱۴۰۱

Journal Homepage: <http://ijmedicallaw.ir>

صلاحیت قانونی نهادهای ناظر نسبت به خدمات مالی مؤسسات اعتباری با ارائه نمونه‌هایی از مصادیق تصویب مقررات مختلف نسبت به خدمات مالی

حسام‌الدین حقگو راسته کناری^۱، تهمینه عدالت‌جو^{۲*}، فخرالدین ابوبئی^۳، علی پورقصاب امیری^۳

۱. گروه حقوق عمومی، واحد دامغان، دانشگاه آزاد اسلامی، دامغان، ایران.

۲. گروه حقوق، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳. گروه حقوق بین‌الملل، واحد دامغان، دانشگاه آزاد اسلامی، دامغان، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: خدمات مالی، به عنوان یکی از ابزارهای رایج بانکی در روابط قراردادی در تجارت داخلی و بین‌المللی، در حله اول مستلزم شناخت واضعان قوانین و مقررات مرتبط با خدمات مالی و در مرحله بعدی، نحوه و چگونگی نظارت نسبت به آن می‌باشد. تا قبل از تصویب قانون تنظیم بازار غیر متشکل پولی مصوب ۱۳۸۳/۱۰/۲۲ مجلس شورای اسلامی نهادها و وزارتخانه‌ها و حتی افراد نیز می‌توانستند با کمترین مشکل از طریق تأسیس مؤسسات مالی و اعتباری جذب سپرده‌ها، اعطای تسهیلات و استفاده از سایر ابزارهای مالی به تجهیز منابع مبادرت کنند، هر چند تعدادی از این مؤسسه‌ها بعدها مجوزهای لازم را نیز از بانک مرکزی دریافت کردند، اما تعدادی دیگر از آنان هنوز مجوزهای لازم را از بانک مرکزی دریافت نکرده‌اند.

روش: این تحقیق از نوع نظری بوده و روش تحقیق به صورت توصیفی - تحلیلی است و بر مبنای جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و با مراجعه به اسناد، کتب و مقالات صورت گرفته است.

ملاحظات اخلاقی: در تحقیق حاضر، اصل امانتداری، صداقت، بی‌طرفی و اصالت اثر رعایت شده است.

یافته‌ها: با تصویب قانون تنظیم بازار غیر متشکل، تأسیس مؤسسات جدید منوط به دریافت مجوزها و داشتن تأییدیه لازم از بانک مرکزی شد، اما مؤسسه‌هایی که قبل از تاریخ تصویب این قانون شروع به فعالیت کرده بودند، مطابق تبصره ۱ این قانون مجاز به ادامه فعالیت بودند.

نتیجه‌گیری: یکی از مؤلفه‌های اصلی جهت نظارت نهادها نسبت به خدمات مالی مؤسسات اعتباری (اعم از بانک‌های دولتی و خصوصی و مؤسسات اعتباری) اعطای مجوز و کنترل‌های سالیانه در زمان عزل و نصب‌های اعضای هیأت مدیره و تأییدیه‌های صادره توسط بانک مرکزی و سایر نهادها می‌باشد که اگر به درستی محقق گردد، یقیناً مانع بسیاری از مشکلات ناشی از دستورات ناصحیح گرفته خواهد شد.

واژگان کلیدی: خدمات مالی؛ نظارت؛ مؤسسه اعتباری؛ مقررات‌گذاری

نویسنده مسئول: تهمینه عدالت‌جو؛ پست الکترونیک: dr.edalatju@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۰۲؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۲۸؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۱/۰۱

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Haghigho Rasteh Kenari HA, Edalatjou T, Abuye F, Pourghasab Amiri A. The Legal Competence of the Supervisory Institutions Regarding the Financial Services of Credit Institutions by Providing Examples of the Approval of Various Regulations Regarding Financial Services. Medical Law Journal. 2022; 16(Special Issue on Legal Developments): e45.

مقدمه

اقتصاد هر کشور، بر دو بخش بازار پول و بازار سرمایه استوار می‌باشد که در رأس بازار پول، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به عنوان نهاد ناظر حضور دارد و نسبت به فعالیت‌ها و خدمات مالی مؤسسات اعتباری اعم از بانک‌های دولتی، غیر دولتی و یا مؤسسات اعتباری غیر بانکی که به موجب قانون یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت بانک مرکزی می‌باشند، نظارت دارد. علاوه بر بانک مرکزی، نهادهای دیگری از قبیل مجلس شورای اسلامی، سازمان بازرسی کل کشور، دیوان محاسبات کشور، سازمان امور مالیاتی، دیوان عدالت اداری و... نیز نسبت به خدمات مالی مؤسسات اعتباری نظارت مستقیم و یا غیر مستقیم دارند. اهمیت تحقیق حاضر، ناشی از عدم تعیین قلمرو صلاحیت و حدود اعتبار مقررات‌گذاری و نظارت سازمان‌ها و نهادهای قانونی و عدم توجه به مؤلفه‌های حکمرانی مطلوب می‌باشد، فلذا حدود اعتبار و صلاحیت نهادهای مقررات‌گذاری نسبت به خدمات مالی مؤسسات فوق‌الذکر و نظارت بر این‌گونه روابط بالاخص نظارت بر عملکرد مؤسسات اعتباری و ضمانت اجرای آن‌ها از اهمیت بسیاری برخوردار می‌باشد.

مقررات‌گذاری مالی به جهت نظارت دقیق‌تر نسبت به خدمات مالی و محاسبات سود و... توسط مؤسسات اعتباری، امری مهم و دارای تبعات بسیاری حتی برای مشتریان اخذکننده خدمات مالی محسوب می‌شود که باید با بهترین روش‌های کارشناسی و تخصصی صورت پذیرد. پس از گذشت چندین دهه تجربه مقررات‌گذاری برای مؤسسات اعتباری در قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران، تورم مقررات و پیامدهای نامطلوب آن بر بخش‌های مختلف جامعه، ابهام در تفسیر مقررات موجود و اجراهای سلیقه‌ای و متفاوت آن، از جمله مشکلات اساسی نظام مقررات‌گذاری نظرتی برای مؤسسات اعتباری محسوب شده، لذا اینکه چگونه و بر طبق چه موازین، صلاحیت و محدوده‌ای، مقام مقررات‌گذار، اقدام به مقررات‌گذاری و تنظیم امور عمومی مرتبط با خدمات مالی می‌نماید، کماکان یک چالش بزرگ در درون نظام حقوقی مقررات‌گذاری محسوب

می‌شود، لذا به منظور حل این معضل و با شناخت و آسیب‌شناسی نهادهای رگولاتور و رفع آن و همچنین کمک به مؤلفه‌های حکمرانی مطلوب، صلاحیت و محدوده مقررات‌گذاری و سیاست‌گذاری‌های پولی نسبت به مؤسسات اعتباری توسط نهادهای موجود، از قبیل بانک مرکزی و مراجع قانونی، قضایی، تبیین و ضمانت اجرای تخلف از هر یک، مورد پژوهش قرار خواهد گرفت. همچنین هرچند تفاوت‌هایی از نظر نهاد ناظر، تصویب اساسنامه در اساسنامه در شورای پول و اعتبار و رعایت استانداردها میان بانک و مؤسسه اعتباری (در معنای خاص) وجود دارد، با این حال بانک بخشی از مؤسسه اعتباری (در معنای عام) محسوب می‌شود، اما در ایران مؤسسه اعتباری غیر بانکی یا همان مؤسسه اعتباری در معنای خاص نیز به رسمیت شناخته شده است و به نظر در چارچوب بازار پول در کنار کنشگران بانکی دولتی و خصوصی به فعالیت می‌پردازد. همچنین باید توجه نمود که مؤسسه اعتباری غیر بانکی به صورت یک نهاد اقتصادی غیر دولتی بوده و این بدان معنا نیست که مؤسسه اعتباری باید حتماً دولتی باشد، اتفاقاً در اینجا منظور غیر دولتی بودن این نهاد است.

از مهم‌ترین اهداف کاربردی حاضر، اینست که با شناخت جایگاه و مقررات نهادهای مقررات‌گذار و حدود اعتبار هر یک و لازم‌الاجرا بودن آن‌ها، می‌توان نسبت به فعالیت مؤسسات اعتباری نظارت نمود. همچنین با قاطعیت کامل، در رسیدگی به پرونده‌های مرتبط با حقوق بانکی و خدمات مالی که مؤسسات اعتباری ارائه می‌دهند، شاهد آرای قضایی صحیح بود و حتی انتظار کاهش حجم ورودی پرونده‌های قضایی (خواه به جهت ابطال بخشنامه‌های بانک مرکزی و یا از بابت ابطال اقدامات بانک‌ها بدلیل مغایر بودن با مقررات) را داشت.

روش

با توجه به نظری و کاربردی بودن نوع تحقیق و استفاده از روش توصیفی - تحلیلی، هدف کلی و نهایی این پژوهش اینست که ضمن شناخت نهادهای مقررات‌گذار در زمینه خدمات مالی مؤسسات اعتباری، به بررسی جایگاه و صلاحیت‌های هر یک از

۱-۱. نظارت مالی مراجع قانونی: با عنایت به اینکه هرگونه نظارت و مقررات‌گذاری در شبکه بانکی برای مؤسسات اعتباری، نیازمند تصویب قانون و تفویض اختیارات و صلاحیت‌ها به نهادها و سازمان‌ها می‌باشد، فلذا در این بخش، مراجع قانونی که به استناد قانون اساسی و یا قوانین عادی، مکلف به اعمال نظارت و وضع مقررات نسبت به فعالیت و خدمات مالی مؤسسات اعتباری می‌باشند را برشمرده و به مستند قانونی چنین صلاحیتی پرداخته خواهد شد (۲).

۱-۱-۱. مجلس شورای اسلامی: قوه مقننه محصول اعمال اراده عمومی است. از این رو نظارت این نهاد، اهمیت و جایگاه ویژه‌ای دارد. درست است که ابزارهای نظارتی مجلس از حیث اثر و نتیجه مانند نظارت قضایی دیوان عدالت اداری نیستند، اما در تنویر افکار عمومی نقش به‌سزایی دارند. بی‌تردید مجلس مانند هر نهاد دیگری در به‌کارگیری روش‌های نظارتی خود باید از قانون تبعیت نماید (۳). از سوی دیگر توجه به اصولی همچون استقلال قوا و عدم دخالت در انجام وظایف و صلاحیت‌هایی که در حوزه تخصصی قوه قضاییه قرار گرفته‌اند، ضروری می‌نماید و نمی‌توان به بهانه نظارت مرتکب تداخل و تزامم قوا شد و آن را تجویز کرد. می‌دانیم که قانون مجموعه قواعد و مقرراتی است که از طرف مقامات صالحه و مراجع مفترض‌الطاعه وضع و اعلام می‌شود و موضوع آن حقوق و تکالیف افراد بشر است. مدلول قانون، التزام یا اذن یا اباحه بوده و غایت آن ایجاد نظم و ترتیب در اعمال و اقوال و روابط افراد و اجتماعات و جلوگیری از خودکامگی، زورگویی، نیرنگ، نفاق، جنگ و قتال است. همه باید از قانون اطاعت کنند و متخلف از قانون دچار عواقب آن خواهد شد (۴). اعتبار قانون به ضمانت اجرای آن است و بی‌گمان بهترین ضمانت اجرا ایمان به عدالت قانون است. قانون تعیین می‌کند که چه کاری باید انجام یا ترک شود و مرتکب فعلی که ترک آن لازم است مستوجب چه نوع مجازاتی است، مجازاتی که به حکم عقل و عدل مقرر و اجرا شود. قانون در معنای گسترده خود، مفهومی معادل قاعده حقوقی است و باید اوصاف آن را دارا باشد، ولی

نهادهای مقررات‌گذار و ناظر بر این نوع خدمات و همچنین به حدود اعتبار اقدامات مقررات‌گذاری هر یک به تفکیک و به جایگاه ویژه بانک مرکزی و حدود سیاست‌گذاری و مقررات‌گذاری آن و ضمانت اجرای این نظارت‌ها پرداخته شود تا بتوان عملکرد مؤلفه‌های حکمرانی مطلوب را بررسی و پیشنهادات کاربردی در جهت رفع ایرادات آن ارائه نمود.

یافته‌ها

از نوآوری‌های تحقیق حاضر اینست که با استفاده از قوانین و مقررات موضوعه و شناخت صلاحیت و محدوده نهادهای مقررات‌گذار و همچنین نهادهای ناظر بر خدمات مالی مؤسسات اعتباری، می‌توان به حدود اعتبار مقررات از قبیل بخشنامه‌های بانک مرکزی، مستند و مستدل و به تحلیلی جامع‌الاطراف دست یافت.

بحث

۱. جایگاه و صلاحیت نظارتی مراجع قانونی نسبت به عملیات بانکی مؤسسات اعتباری: با عنایت به اهمیت نوع فعالیت مؤسسات اعتباری در جامعه و تأثیر مستقیم آن بر نظم عمومی، نحوه تعامل مؤسسات اعتباری با نهادها و چگونگی پاسخگویی ایشان به موجب مصوبه ۱۳۸۴-۸۱/م/ت/۲۷۷۴۱/ه مورخ ۱۳۸۲/۱/۲۶ هیأت وزیران که بیان می‌دارد، عدم امکان افشای اطلاعات مربوط به حساب‌های خصوصی اشخاص در بانک‌ها مستند به اصل ۲۲ قانون اساسی (حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض مصون است، مگر در مواردی که قانون تجویز کند) و به دلیل وکیل و امین بودن بانک‌ها مگر:

۱- به حکم قانون؛ ۲- بر اساس استعلام یا حکم قضایی دادگاه یا مرجع صالح ذی‌ربط و قابل تقسیم به دو گروه ذیل: - نحوه پاسخگویی به مراجع قانونی از قبیل سازمان امور مالیاتی؛ - نحوه پاسخگویی به مراجع قضایی از قبیل دادگاه‌های عمومی (۱) که مستندات قانونی هر یک از این بخش‌ها به شرح ذیل می‌باشد:

در معنای دقیق و خاص، باید مفهوم صوری و ماهوی آن را از هم باز شناخت (۵).

- معنای صوری: قانون بدین معنا، اعتبار خود را از صورت و تشریفات وضع آن می‌گیرد و در تعریف آن می‌توان گفت: «حکمی است که از طرف مقام صالح دولت برای قانونگذاری و بر طبق تشریفات مقرر در قانون اساسی وضع شده است.»

- معنای ماهوی: قانون به معنای ماهوی، صورتی از قاعده حقوقی است که به وسیله مقام صالح دولتی و به منظور اجرای قوه قانونگذاری یا اجرایی نوشته می‌شود. در این معنا چون قانون صورتی مکتوب از قاعده حقوقی است، باید عام و مجرد از خصوصیت‌های فردی اما دائمی و الزام‌آور باشد. در منابع و مستندات حقوقی، هرگاه سخن از قانون می‌شود، مقصود معنای ماهوی آن است، چراکه کلیه مقررات الزام‌آور کلی، دارای ضمانت اجرا و الزام‌آور را شامل می‌شود و مقررات فردی و خاص را از شمول، خارج می‌سازد (۶).

لازم به ذکر است مقرر با قانون متفاوت می‌باشد و وضع مقرر منحصراً و محصور قوه مجریه نیست و هر مقام و نهادی در مجموعه مقام‌ها و نهادهای حکومتی که برای اداره امور عمومی تصمیم می‌گیرد و اقدام می‌کند، قاعداً باید صلاحیت مقرر و وضع و تصویب آن را داشته باشد. مجلس شورای اسلامی در مهم‌ترین وظیفه خود، یعنی قانونگذاری به مقتضای اصل ۷۱ قانون اساسی، صلاحیت عام دارد و می‌تواند در عموم مسائل، قانون وضع کند. با وجود این، مجلس در انجام این نقش، محدودیت‌هایی دارد که در اصول مختلف قانون اساسی مقرر شده است، از جمله در اصل ۷۲ آمده است: مجلس شورای اسلامی نمی‌تواند قوانینی وضع کند که با اصول و احکام مذهب رسمی کشور یا قانون اساسی، مغایرت داشته باشد. کلیه مصوبات مجلس باید به شورای نگهبان فرستاده شود تا از لحاظ انطباق با موازین اسلامی و قانون اساسی مورد بررسی قرار گیرد و تا زمانی که شورای نگهبان مصوبه مجلس را تأیید نکند، آن مصوبه جنبه قانونی پیدا نمی‌کند (۷). حاکمیت در هر نظام حقوقی به بخش‌های مجزا با کارکردهای مستقل تقسیم می‌شود. وظیفه قانونگذاری به صورت عام به قوه مقننه که اعضای آن منتخب مردم هستند، واگذار می‌شود.

در نظام جمهوری اسلامی ایران صلاحیت عامی که قانون اساسی مطابق اصل ۷۱ به مجلس شورای اسلامی اعطا شده، به وسیله نهادهای خاص قانونگذاری تخصیص خورده و وجود این نهادها برای سازماندهی امور جامعه امری لازم و مفید است. نهادهای خاص قانونگذار گاهی با خروج از صلاحیت و مداخله در امور نهادهای دیگر موجب نقض سلسله‌مراتبی قوانین و حاکمیت قانون، تورم قوانین، موازی‌کاری و عدم شناسایی حقوق و تکالیف از سوی تابعان شده است (۸).

تعیین حدود اختیارات و صلاحیت مراجع وضع قوانین و مقررات با ارائه تعریف روشن و مشخص از «قانون»، «آیین‌نامه»، «تصویب‌نامه» و «بخشنامه»، «قانون آزمایشی» و «اساسنامه» «برنامه و خط مشی دولت» «آرای وحدت رویه» و سایر مقررات و همچنین طبقه‌بندی و تعیین هرم سیاست‌ها، قوانین و مقررات کشور بر اساس نص یا تفسیر اصول قانون اساسی یکی از اصلی‌ترین مأموریت‌های مجلس شورای اسلامی است که در سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری به مجلس شورای اسلامی محول شده است. در همین راستای و برای رفع مشکلات و معضلات این حوزه کلان، رهبر حکیم انقلاب مدظله سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری در سال ۱۳۹۸ ابلاغ نموده‌اند. بنا بر اهمیت بسیار زیاد این سیاست‌ها، ایشان در حاشیه آن مرقوم کردند: «سیاست‌ها به قوای سه‌گانه ابلاغ شود. سه قوه موظفند اقدامات را زمان‌بندی و پیشرفت‌ها را گزارش نمایند (۹).

بند ۵ سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری تعیین حدود اختیارات و صلاحیت مراجع وضع قوانین و مقررات با ارائه تعریف روشن و مشخص از قانون، آیین‌نامه، تصویب‌نامه و بخشنامه موضوع اصل ۱۳۸، قانون آزمایشی و اساسنامه موضوع اصل ۸۵ قانون اساسی، برنامه و خط مشی دولت و تصمیمات موضوع اصل ۱۳۴، آرای وحدت رویه و ضوابط موضوع اصل ۱۶۱ و سایر مقررات و همچنین طبقه‌بندی و تعیین هرم سیاست‌ها، قوانین و مقررات کشور بر اساس نص یا تفسیر اصول قانون اساسی حسب مورد، از طریق مجلس شورای اسلامی، تأکید دارد (۱۰).

از دیگر تکالیف مهم در سیاست‌های نظام قانونگذاری «تعیین حدود اختیارات مجلس در اصلاح لوایح با رعایت اهداف لایحه» است که باید در این قانون تعیین و تصریح شود تا مانع بروز اختلاف نظر میان مجلس و دولت گردد. تعیین محدوده اختیار مجلس در تصویب ساختار و مفاد بودجه سالانه کل کشور پیش‌بینی درآمدها، هدفگذاری‌ها، موارد هزینه و... با تصویب قانون لازم و اصلاح آیین‌نامه داخلی مجلس، از دیگر بندهای سیاست‌های کلی است که هم در تدوین این قانون و هم در بازنگری آیین‌نامه داخلی مجلس باید مورد توجه قرار گیرد (۱۱). تعیین وظایف دولت و مجلس در مورد تعداد وزرا و وظایف و اختیارات آنان، وظایف قانونی رییس‌جمهور موضوع اصل ۶۰ و ۱۲۴ قانون اساسی و هرگونه ادغام، الحاق، انتزاع و ایجاد سازمان‌های اداری، از طریق تصویب قانون. یکی دیگر از بندهای مهم این سیاست‌ها و یکی از مواضع مهم اختلاف و چالش میان دولت و مجلس است که ضرورت دارد در این قانون معین گردد. یکی از چالش‌ها و نقاط مبهم در فرایند کنونی قانونگذاری کشور، جایگاه شورای عالی انقلاب فرهنگی و مصوبات آن است که با تدبیر رهبر فرزانه انقلاب در سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری رفع شده و مجلس شورای اسلامی در حیطه قانون اساسی به عنوان مرجع تعیین حدود اختیارات همه مراجع تعیین شده است.

لذا در راستای اجرای بند ۵ «سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری» ابلاغی مقام معظم رهبری در ۶ مهرماه ۱۳۹۸ و ایجاد انسجام، هماهنگی در فرایندهای تصویب قوانین و مقررات طرح ذیل با عنوان «طرح نظام قانونگذاری؛ تعیین حدود اختیارات و صلاحیت مراجع وضع قوانین و مقررات» تقدیم گردیده است که به شرح ذیل می‌باشد:

ماده ۱: تعاریف به طور کلی قوانین و سیاست‌ها در سلسله مراتب طولی ترتیب ذیل قرار می‌گیرند:

۱- قانون اساسی؛ ۲- سیاست‌های کلی نظام ابلاغی مقام معظم رهبری؛ ۳- قانون عادی قوانین مصوب مجلس؛ ۴- خط مشی دولت، آیین‌نامه، تصویب‌نامه، نظام‌نامه، اساسنامه؛ ۵- دستور العمل، بخشنامه (۱۱).

اصل عدم تفویض قانونگذاری یکی از اصول سنتی حقوق اساسی است که کم و بیش در حقوق اساسی کشورهای مختلف مورد توجه واقع شده است. برخی مبنای این اصل را قاعده عدم جواز توکیل وکیل، برخی دیگر اصل تفکیک قوا و برخی دیگر دموکراسی نماینده سالار دانسته‌اند، بدین ترتیب بسیاری از نویسندگان حقوق اساسی در خصوص مبنای این اصل دچار اشتباه شده و به همین خاطر در تبیین مفهوم، محتوا و نحوه اعمال آن موفق نشده‌اند (۱۴). بررسی رویه شورای نگهبان حاکی از آن است که این وضعیت در حوزه مباحث حقوق اساسی ایران نیز جاری است و این نهاد در نظراتی که تاکنون به استناد اصل ۸۵ قانون اساسی ارائه کرده است، رویکرد نامناسبی نسبت به اصل عدم تفویض قانونگذاری اتخاذ کرده است. با شناسایی مبنای اصلی اصل عدم تفویض قانونگذاری، یعنی اصل برتری قانون اساسی می‌توان مفهوم آن را تبیین کرد: مجلس نمی‌تواند اختیار وضع قانون یا آثار و اوصاف قانون را به یک نهاد دیگر واگذار کند، زیرا تفویض اختیار قانونگذاری در این معنا، ساختاری را که قانون اساسی به وجود آورده است، درهم می‌ریزد و در نتیجه، اصل برتری قانون اساسی خدشه‌دار می‌شود (۱۲).

اصل بر منع تفویض اختیار قانونگذاری مجلس شورای اسلامی بوده، لذا مجلس اصولاً نمی‌تواند امر قانونگذاری را به شخص یا هیأتی واگذار کند، پس این استدلال که برخی اعمال و تصویب مقررات به سازمان‌ها تفویض شده، خلاف قانون و اصول اساسی می‌باشد. با این حال قانونگذار اساسی در اصل ۸۵ قانون اساسی به مجلس شورای اسلامی اجازه داده است که تصویب آزمایشی قانون را به کمیسیون‌های داخلی مجلس و همچنین تصویب دائمی اساسنامه سازمان‌ها، شرکت‌ها، مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت را به دولت یا کمیسیون‌ها تفویض کند. در این پژوهش تلاش شده است تا با تأکید بر نظریات شورای نگهبان مسأله تفویض اختیار قانونگذاری در نظم اساسی ایران بررسی گردد (۱۳). بنابراین مجلس شورای اسلامی در مقام تفویض تصویب آزمایشی قوانین نمی‌تواند امر قانونگذاری را به طور کامل تفویض کند. همچنین تصویب

بعضی از قوانین جزء وظایف اصلی و غیر قابل تفویض مجلس می‌باشد، به علاوه مجلس در صورتی می‌تواند تصویب آزمایشی بعضی از قوانین را تفویض کند که ضرورتی برای تفویض اختیار وجود داشته باشد. شورای نگهبان نیز تفویض تصویب آزمایشی قانون در خصوص مسائل مقطعی را مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی می‌داند، لذا تفویض تصویب آزمایشی قانون به کمیسیون‌ها را فقط در خصوص مسائل دائمی و مستمر جایز می‌داند، به علاوه کمیسیون‌ها ملزم هستند فقط در موضوع تفویض شده قانونگذاری کنند و نمی‌توانند به وضع قانون در مسائل غیر مرتبط بپردازند. بعد از تصویب قانون آزمایشی به وسیله کمیسیون مدت زمان اجرای آزمایشی آن توسط مجلس شورای اسلامی تعیین می‌شود و جهت اعمال نظارت به شورای نگهبان ارسال شوند. کمیسیون‌ها بعد از تأیید شورای نگهبان نمی‌توانند دست به اصلاح قانون آزمایشی بزنند، الا اینکه اصلاحات لفظی باشد. مجلس می‌تواند قوانین آزمایشی را تمدید کند و یا به تصویب دائم آن‌ها بپردازد، در صورتی که تصویب دائمی اساسنامه‌ها به دولت واگذار شود دولت می‌تواند بدون اینکه نیاز به اجازه مجدد از مجلس باشد اساسنامه‌های مصوب خود را اصلاح کند (۱۴).

علاوه بر وظیفه قانونگذاری (به عنوان یکی از کارکردهای قوه مقننه) مجلس شورای اسلامی صلاحیت نظارتی بر قوه مجریه را نیز بر عهده دارد. این اقتدار مجلس بر قوه مجریه نشان‌دهنده تمایل قانون اساسی به نظام پارلمانی است، از جمله صلاحیت‌های نظارتی مجلس نظارت را می‌توان از طریق نظارتی که رییس مجلس نسبت به بررسی مصوبات و آیین‌نامه‌های دولت و انطباق آن‌ها با قانون دارد، می‌توان بیان نمود. اصل ۸۵ قانون اساسی بیان می‌دارد، علاوه بر این، مصوبات دولت نباید مخالف قوانین و مقررات عمومی کشور باشد و به منظور بررسی و اعلام عدم مغایرت آن‌ها با قوانین مزبور باید ضمن ابلاغ برای اجرا به اطلاع رییس مجلس شورای اسلامی برسد. طبق اصل ۱۳۸ همان قانون، تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های دولت و مصوبات کمیسیون‌های مذکور در این اصل، ضمن ابلاغ برای اجرا به اطلاع رییس مجلس شورای اسلامی می‌رسد تا در صورتی که آن‌ها را برخلاف قوانین بیابد با ذکر دلیل

برای تجدید نظر به هیأت وزیران بفرستد، فلذا اگر این کارکرد مهم مجلس، به درستی و در زمان مقتضی و با بهره‌گیری از کارشناسان و مشاوران متخصص و آگاه به قوانین، از اجرا و اثرات منفی مقررات خلاف قانون جلوگیری عمل آید. همچنین می‌توان با استفاده از ظرفیت مقرر در مواد ۱۰ و ۱۲ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مبنی بر رسیدگی نسبت به شکایات و تظلمات اشخاص از آیین‌نامه‌ها و مقررات دولتی (در صورتی که کارکرد مجلس از طریق رییس شورای اسلامی هم نتواند مغایرت آن با قانون را تعیین نماید) توسط اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی از طریق دیوان عدالت اداری اعم از شعب و یا هیأت عمومی آن، بهره برد. علی‌الرحال با استناد به اصل ۸۵ قانون اساسی و اختیارات قوه مقننه، در نهایت مجلس شورای اسلامی اختیار مقررات‌گذاری نسبت به امور تخصصی و اجرای قوانین و مقررات مرتبط با خدمات مالی و پولی را مستفاد از ماده ۱۸ قانون پولی و بانکی کشور و همچنین مواد ۱۵ و ۱۶ قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶ ش.) نهادهایی از قبیل شورای پول و اعتبار و شورای فقهی بانک مرکزی تفویض نموده است (۱۵).

۱-۲-۱. **بانک مرکزی:** عملیات بانکی در یک نظام اسلامی بدون تردید متنوع‌تر و پیچیده‌تر از یک نظام سنتی بانکداری است و فعالیت‌های مشارکت در سود، معیارهای معتبر بودن وام‌گیرنده که اساس نظام بانکداری سنتی بر آن استوار است، می‌بایست تغییر کرده و تأکید می‌بایست بر اعتبار و سوددهی گذاشته شود و این مهم به موجب اختیاراتی که قانونگذار در قانون پولی و بانکی به بانک مرکزی اعطا نموده، می‌بایست عملیاتی و به شبکه بانکی ابلاغ گردد. اهم تکالیف بانک مرکزی از بابت سیاستگذاری و اعمال نظارت نسبت به شبکه بانکی به شرح ذیل می‌باشد:

- تکلیف بانک‌ها به ارائه آمار و اطلاعات کلی مربوط به انواع حساب‌های موجود در بانک‌ها با در نظر داشتن لزوم حفظ اسرار حرفه‌ای مستند به بند ۱۰ ماده ۱۴ و همچنین ماده ۳۷ قانون پولی بانکی کشور؛ - اعلام سر جمع انواع حساب‌های بانکی،

سطوح نرخ بهره و جریان وجوه را در سطح وسیعی تحت تأثیر قرار می‌دهند و نتیجتاً برای مدیران مؤسسات اعتباری اهمیت دارد که نقش این مؤسسات را در بازارهای مالی درک و لحاظ نمایند.

نظارت و اعمال سیاست‌گذاری پولی، مجموعه تدابیری را شامل می‌شود که مربوط به تغییر وضع اقتصادی و خدمات مالی مؤسسات اعتباری در سطح جامعه می‌باشد و شامل سیاست‌های پولی و مالی می‌شود که سیاست‌ها و نظارت‌های پولی، تدابیری در خصوص کنترل رشد پول و نقدینگی به منظور تایم اهداف اقتصادی خواهد بود. برای ایجاد رشد اقتصادی می‌توان از سیاست پولی انبساطی استفاده نمود که از طریق افزایش تسهیلات بانکی و حجم پول به کاهش نرخ بهره منتج خواهد بود، فلذا بانک مرکزی از طریق اعمال این‌گونه سیاست‌ها، نسبت به خدمات پولی و مالی شبکه بانکی نظارت و کنترل لازم را خواهد داشت (۱۷).

۱-۳. سازمان بازرسی کل کشور: مطابق ماده قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۶۰ و اصلاحیه‌های بعدی آن: وظایف و اختیارات سازمان به شرح ذیل می‌باشد: - بازرسی و نظارت مستمر کلیه وزارتخانه‌ها ... مؤسسات و شرکت‌های دولتی ... سازمان‌هایی که تمام یا قسمتی از سرمایه یا سهام آنان متعلق به دولت است یا دولت به نحوی از انحاء بر آنها نظارت یا کمک می‌نماید و کلیه سازمان‌هایی که شمول این قانون نسبت به آنها مستلزم ذکر نام آنها است. مطابق ماده ۸ قانون مذکور، کلیه مسئولان ذی‌ربط در وزارتخانه، ادارات، سازمان‌ها، مؤسسات و واحدهای مشمول قانون مکلفند اسناد و اطلاعات و مدارک مورد لزوم در تحقیقات را بدون هرگونه فوت وقت در اختیار بازرسی یا بازرسان اعزامی قرار داده و همکاری لازم را مبذول دارند و مطابق ماده ۲۹ آیین‌نامه اجرایی قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور دسترسی به حساب‌های اشخاصی که در مظان اتهام جرائم مالی نظیر رشوه، اختلاس، کلاهبرداری تبانی و تدلیس در معاملات تحصیل مال نامشروع و اخذ

آمار کلی تسهیلات اعطائی در بخش‌های مختلف اقتصادی مطالبات معوق و امثال آن؛ - امکان بازرسی بازرسان بانک مرکزی از دفاتر اسناد و مدارک حساب‌های مشتریان در راستای انطباق عملیات انجام‌شده با قانون؛ - لزوم پاسخ به استعلامات کتبی ادارات و مدیریت‌های بانک مرکزی در خصوص ارائه اطلاعات مربوط به حساب‌ها و عملیات بانکی در راستای اعمال نظارت بانک مرکزی و رسیدگی به شکایات؛ - الزام بانک‌ها به پاسخگویی به استعلام‌های مدیر کل حراست بانک مرکزی و بانک‌ها مستند به دستور مراجع ذی‌صلاح قانونی؛ - لزوم پاسخگویی استعلام‌های ستاد مبارزه با مفاسد اقتصادی بر اساس مصوبات هیأت محترم دولت؛ - الزام بانک‌ها به پاسخگویی به کلیه استعلامات فیزیکی و مکانیزه وارده از سوی بانک مرکزی مستند به مواد ۱۹ و ۲۰ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۳ در راستای اجرای حکم توسط مرجع اجراکننده در خصوص توقیف حساب مشتریان.

ماده ۱۹ قانون مذکور بیان می‌دارد: الزام بانک‌ها به ارائه فهرست کلیه حساب‌های محکوم‌علیه به مرجع اجراکننده رأی از طریق بانک مرکزی و همینطور الزام بانک‌ها به توقیف حساب مشتریان در ارتباط با دعوی اعسار به درخواست محکوم‌له یا خوانده با ضمانت اجرایی انفصال درجه از خدمات عمومی و دولتی (ماده ۲۰ همین فوق‌الذکر) در اجرای بخشی از وظایف قانونی بانک مرکزی ج.ا.و به منظور آن با اصول و موازین بانکی و... وظیفه رسیدگی به حساب‌ها و عملیات ادارات مر کشور را بر عهده دارند. بدیهی است اسامی آنها و محدوده وظایف ایشان طی نامه‌های عمومی بازرسی و حسابرسی به کلیه واحدها طبق روال هر ساله اعلام می‌گردد (۱۶).

عملیات سیاست پولی بانک مرکزی و نظارت آن و همچنین سیاست مالی دولت از طریق تغییر در بدهی دولت به بانک مرکزی، بازارهای مالی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از طرف دیگر تغییرات در بازارهای مالی که با توجه به اعمال سیاست‌های پولی و مالی و سیاست‌های مدیریت بدهی حاصل می‌گردد، اثرات مهمی را در رفتار مؤسسات مالی در اقتصاد جامعه خواهد داشت. بانک مرکزی با ابلاغ سیاست‌های خود،

۱-۴- وزارت اطلاعات: بانک‌ها به موجب قانون تأسیس وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۲، موظفند هرگونه اطلاعاتی که مورد نیاز وزارت اطلاعات باشد مستقیم و در صورت لزوم به صورت محرمانه و بدون فوت وقت در اختیار وزارت اطلاعات قرار دهند. با عنایت به مراتب پیشنهاد می‌گردد در خصوص استعلامات به عمل آمده از وزارتخانه مذکور مراتب با هماهنگی کامل با اداره کل حراست اقدام گردد.

۱-۵- سازمان امور مالیاتی: حسب ماده ۱۶۹ مکرر قانون مالیات‌های به منظور شفافیت فعالیت‌های اقتصادی و استقرار نظام یکپارچه اطلاعاتی مالیاتی، پایگاه اطلاعات هویتی، عملکردی و دارایی مؤدیان مالیاتی شامل مواردی نظیر اطلاعات مالی و پولی و اعتباری، معاملاتی سرمایه‌ای و ملکی اشخاص حقیقی و حقوقی در سازمان امور مالیاتی کشور ایجاد می‌شود. وزارتخانه‌ها ... بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری ... موظفند اطلاعات به شرح بسته‌های ذیل را در اختیار سازمان امور مالیاتی کشور قرار دهند: ۱- اطلاعات هویتی: - اطلاعات هویتی و مکانی اشخاص حقیقی و حقوقی؛ - مجوزهای فعالیت اقتصادی و همچنین مجوزهای مربوط به انجام معاملات تجاری و عقد قراردادها؛ ۲- اطلاعات معاملاتی اشخاص: - معاملات خرید و فروش دارایی‌های کالاها و خدمات؛ - تجارت خارجی واردات و صادرات کالاها و خدمات؛ - قراردادهای مربوط به انجام معاملات و فعالیت‌های تجاری؛ - قراردادهای مربوط به انجام عملیات پیمانکاری و هرگونه خدمات؛ - اطلاعات مربوط به خرید و فروش ارز و سکه و طلا؛ - اطلاعات انواع بیمه‌نامه‌های صادره و خسارت‌های پرداختی؛ - بارنامه و صورت وضعیت حمل و نقل بار؛ ۳- اطلاعات مالی، پولی و اعتباری و سرمایه‌ای اشخاص: - جمع‌گرددش سالانه (دوره مالی) نقل و انتقال سهام و سایر اوراق بهادار؛ - جمع‌گرددش و مانده سالانه (دوره مالی) انواع حساب‌های بانکی؛ - جمع‌گرددش و مانده سالانه (دوره مالی) انواع سپرده‌ها و سود آن‌ها؛ - تسهیلات بانکی اعم از ارزی و ریالی در قالب کلیه عقود و همچنین کلیه تعهدات اعم از گشایش اعتباری اسنادی و تنزیل اعتبار

پورسانت که به نحوی مرتبط با دستگاه‌های مشمول بازرسی باشد، رأساً توسط بازرسان قضایی سازمان امکان‌پذیر است. مطابق ماده ۳۰ آیین‌نامه مذکور و تبصره آن، مسئولان ذی‌ربط در دستگاه‌های مشمول بازرسی مکلفند به مکاتبات و استعلامات کتبی و شفاهی و مطالبه لوح فشرده و نرم‌افزارهای رایانه‌ای و... و موارد مذکور که از ناحیه بازرسی یا هیأت‌های بازرسی درخواست گردیده به فوریت پاسخ دهند و نمی‌توانند به عذر اینکه درخواست خارج از اختیارات بازرسی است یا به بهانه عدم صدور دستور مقام مافوق و یا لزوم هماهنگی با او، از همکاری با سازمان امتناع نمایند.

تبصره: در مورد نظارت و بازرسی از فعالیت‌هایی که دارای طبقه‌بندی سری است، با پیشنهاد رییس سازمان و موافقت رییس قوه قضاییه صورت می‌گیرد.

حسب ماده ۲۶ آیین‌نامه فوق‌الاشعار اسناد و مدارک و دفاتر مورد لزوم برای انجام امر بازرسی با طبقه‌بندی محرمانه به توسط بازرس یا هیأت بازرسی در محل مأموریت ملاحظه و مطالعه و صورت نیاز صورت‌مجلس و یا تصویربرداری می‌شود (۱۸).

ضمناً مطابق بند «د» ماده ۱ آیین‌نامه مذکور نظارت و بازرسی برنامه‌ای، فعالیت‌های نظارتی و بازرسی مستمر بر اساس برنامه‌های مدون و منظم سالانه با تعیین قلمرو موضوعی، محیطی و زمانی و مطابق تبصره ۱ ماده ۸ آیین‌نامه مزبور در احکام مأموریت، قلمرو محیطی، زمانی و موضوعی بازرسی و مدت آن صریحاً تعیین می‌شود.

الزام بانک‌ها به ارائه اطلاعات به سازمان بازرسی کل کشور به عنوان یکی از راهکارهای نظارتی، مشروط به دستور کتبی بازرس دارای پایه قضایی سازمان مذکور از طریق بازرسان آن سازمان مستند به اصل ۱۷۴ قانون اساسی و مفهوم مواد ۱ و ۲ قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور و ماده ۲۹ آیین‌نامه اجرایی آن در ارتباط با بند «ب» ماده ۱۱ قانون پولی بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱ و ماده واحده قانون اجازه تأسیس بانک‌های غیر دولتی در خصوص اختیار نظارت بانک مرکزی در محدوده همین نظارت توسط سازمان مذکور محسوب می‌شود (۱۹).

به ارائه اطلاعات حساب‌های سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات عمومی دولتی مصرف‌کننده بودجه به دیوان مذکور به دلیل رسالت این دیوان به رسیدگی به حساب‌های درآمد و هزینه ... از نظر مطابقت با قوانین و مقررات مالی و سایر قوانین مربوط و همچنین مطابق ماده ۳۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده، کلیه بانک‌ها، مؤسسات و تعاونی‌های اعتباری، صندوق‌های قرض‌الحسنه و صندوق تعاون مکلفند صرفاً اطلاعات و اسناد لازم مربوط به درآمد مؤدیان را که در امر تشخیص و وصول مالیات مورد استفاده می‌باشد، حسب درخواست رییس کل سازمان امور مالیاتی کشور به سازمان مزبور اعلام نمایند. اشخاص مزبور در صورت عدم ارائه اطلاعات و اسناد مذکور مسئول جبران زیان وارده به دولت خواهند بود (۲۱).

۱-۶. دیوان محاسبات کشور: مطابق ماده ۲ قانون دیوان محاسبات عمومی کشور، حسابرسی یا رسیدگی کلیه حساب‌ها در آمد و هزینه‌ها و سایر دریافت‌ها و پرداخت‌ها و نیز صورت‌های مالی دستگاه‌ها از نظر مطابقت با قوانین و مقررات مالی و سایر قوانین مربوطه و ضوابط لازم‌الاجرا.

تبصره: منظور از دستگاه‌ها در این قانون وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، شرکت‌های دولتی و سایر واحدها که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند و به طور کلی هر واحد اجرایی که بر طبق اصول ۴۴ و ۴۵ قانون اساسی مالکیت عمومی بر آن‌ها مترتب بشود، می‌باشد. واحدهایی که شمول مقررات عمومی در مورد آن‌ها مستلزم ذکر نام است نیز مشمول این تعریف می‌باشند. مطابق ماده ۳۹ قانون مذکور، واحدها مکلفند حساب‌های درآمد و هزینه، صورت‌های مالی، اسناد و مدارک مربوطه را به نحوی که دیوان محاسبات کشور تعیین می‌نماید، به دیوان مزبور تحویل نمایند. حسابرسی و رسیدگی آن‌ها به محاسبات کشور در ادارات دیوان یا محل خود آن دستگاه‌ها انجام می‌گیرد. ماده ۴۲ قانون فوق‌الاشعار مقرر می‌دارد دیوان محاسبات کشور برای انجام وظایف خود می‌تواند در تمامی امور مالی کشور تحقیق و تفحص نماید و در تمامی موارد مستقیماً مکاتبه برقرار نماید و تمام مقامات و قوای سه‌گانه و سازمان‌ها و ادارات تابعه و کلیه اشخاص و

اسنادی، ضمانت‌ها و نظیر آن؛ ۴- اطلاعات دارایی‌ها، اموال و املاک و همچنین نقل و انتقال آن‌ها.

سایر اطلاعات و فعالیت‌های اقتصادی که با پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیأت وزیران به موارد مزبور اضافه خواهد شد (۲۰).

توجه: بدیهی است اطلاعات درخواستی پس از ایجاد پایگاه مذکور قابل ارائه بوده و در خصوص غیر موارد مذکور در بند «پ» شامل اطلاعات معاملاتی اشخاص - اطلاعات هویتی - در بانک نسبی و عمدتاً غیر قطعی بوده و در پاسخ ارائه شده (با فرض وجود سوابق) به این نکته که اطلاعات دقیق‌تر/ استعلام از مراجع ذی‌صلاح دیگر می‌باشد و الزاماً اطلاعات مذکور به منزله تأیید قطعیت آن نمی‌باشد، ضروری است.

توجه: وفق ماده ۲۳۱ قانون مالیات‌های مستقیم و تبصره آن: سازمان امور مالیاتی کشور اسناد و اطلاعات مربوط به درآمد مؤدی را می‌تواند از طریق وزیر امور اقتصادی و دارایی نیز مطالبه نماید.

تکمله: انواع اطلاعات (هویتی، معاملاتی، مالی، پولی، اعتباری، سرمایه‌ای، دارایی‌ها، اموال املاک و سایر اطلاعات مربوط به فعالیت‌های اقتصادی اشخاص وفق دستور سازمان امور مالیاتی مستند به ماده ۱۶۹ مکرر قانون جدید مالیات مستقیم سال ۱۳۹۵).

تکمله: تکلیف بانک‌ها به عدم و مؤسسات مالی اعتباری به عدم در اختیار قراردادن (وجوه نقد، سفته، جواهرات و سایر اموال مگر با اخذ گواهی واریز مالیات بر ارث و گواهی انحصار وراثت با ضمانت اجرایی مسئولیت تضامنی نسبت به پرداخت مالیات و جرایم عام و همچنین جرمیه میزان ۲ برابر مالیات خواهند بود) مستند به بند ۶ ماده ۳۴ قانون مالیات جدید.

امکان توقیف مالیات و جرمیه متعلقه از طریق اجرائیات ادارات مالیاتی مستند به ماده ۲۱۰ و ۲۱۱ قانون مالیات مستقیم و همچنین مکلف بودن بانک‌ها به اجرای مفاد برگه اجراییه اداره دارایی نسبت به پرداخت مالیات و جرائم از محل حساب‌های مشتریان مستند به ماده ۲۷ الی ۳۰ آیین‌نامه اجرایی ماده ۲۱۸ قانون مالیات مستقیم میسر خواهد بود، فلذا الزام بانک‌ها

نظارتی از طریق اداره مبارزه با پولشویی مستند به ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی و آیین‌نامه آن میسر خواهد بود (۲۳).
۱-۱-۱۰. وزارت امور اقتصادی و دارایی: در صورتی که حساب‌های مشتریان دولتی با معرفی اداره کل خزانه معین در مراکز استان‌ها و شهرستان‌ها افتتاح شده باشد، ادارات خزانه جهت کنترل صرف حساب‌های مفتوحه مذکور می‌توانند اطلاعات بانکی آن‌ها را اخذ نمایند.

۱-۱-۱۱. سازمان حسابرسی: مطابق تبصره ۲ ماده واحده قانون تشکیل سازمان حسابرسی مصوب سال ۱۳۶۲: «انجام وظایف بازرسی قانونی و امور حسابرسی سالانه مؤسسات و شرکت‌های دولتی و بانک‌ها و سایر دستگاه‌های عمومی و سازمان‌های وابسته به دستگاه‌های عمومی و سازمان‌های وابسته به دستگاه‌های مذکور که طبق اساسنامه و مقررات داخلی مربوط به خود ملزم به حسابرسی می‌باشند، وظیفه مزبور در انحصار سازمان حسابرسی است.» مطابق بند «الف» از ماده ۷ اساسنامه سازمان حسابرسی مصوب سال ۱۳۶۶: «انجام وظایف بازرسی قانونی و امور حسابرسی سالانه مؤسسات و شرکت‌های دولتی و بانک‌ها و سایر دستگاه‌های عمومی در انحصار سازمان حسابرسی است.»

به موجب ماده ۲۱۰ قانون مالیات‌های مستقیم «هرگاه مؤدی، مالیات قطعی شده خود را ظرف ۱۰ روز از تاریخ ابلاغ برگ قطعی پرداخت ننماید، اداره امور مالیاتی به موجب برگ اجرایی به او ابلاغ می‌کند، ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ، تمامی بدهی‌های خود را بپردازد یا ترتیب پرداخت آن را به اداره امور مالیاتی بدهد.» همچنین وفق ماده ۲۱۱ قانون فوق «هرگاه مؤدی پس از ابلاغ برگ اجرایی در موعد مقرر مالیات مورد مطالبه را کلاً پرداخت نکند یا ترتیب پرداخت آن را به اداره امور مالیاتی ندهد، به اندازه بدهی مؤدی اعم از اصل و جرائم متعلق به اضافه ۱۰ درصد بدهی از اموال منقول یا غیر منقول و مطالبات مؤدی توقیف خواهد شد. صدور دستور توقیف و دستور اجرای آن به عهده اجرای اداره امور مالیاتی می‌باشد.» با توجه به مواد فوق هرگاه اجرای اداره امور مالیاتی دستور بازداشت وجوه مشتریان را صادر و به بانکی ابلاغ نماید، بانک

سازمان‌هایی که به نحوی از انحاء از بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند، مکلف به پاسخگویی مستقیم می‌باشند، حتی در مواردی که از قانون محاسبات عمومی مستثنی شده باشند.
 با عنایت به مراتب همکاری با دیوان محاسبات کشور در چارچوب مقررات صدرالذکر تا حدی که به منزله ورود به اطلاعات اشخاص غیر مشمول محسوب نگردد، امکان‌پذیر می‌باشد.

۱-۱-۷. سایر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری: اختیار بانک‌ها به پاسخگویی به استعلامات مربوط به اعلام وجود حساب، صندوق امانات، معرفی اموال و نشانی مشتریان بدهکاران مطالبات غیر جاری سایر بانک‌ها مشروط به عمل متقابل آن‌ها مستند به بخشنامه شماره نب/۶۵۳۵ مورخ ۱۳۷۱/۱۲/۱۰ می‌باشد که یکی از راهکارهای ضعیف در نظارت بین بانکی شبکه پولی و بانکی خواهد بود (۲۲).

۱-۱-۸. اجرایات سازمان تأمین اجتماعی: در این خصوص ماده ۵۰ قانون تأمین اجتماعی مقرر می‌دارد «مطالبات سازمان بابت حق بیمه و خسارات تأخیر و جریمه‌های نقدی... در حکم مطالبات مستند به اسناد لازم‌الاجرا بوده و طبق مقررات مربوط به اجرای مفاد اسناد رسمی به وسیله مأمورین اجرای سازمان قابل وصول می‌باشد.» بنابراین هرگاه از واحد اجرایات سازمان تأمین اجتماعی بازداشت نامه شخص ثالث به انضمام برگ لازم‌الاجرا در مورد توقیف اموال مشتریان به بانک ابلاغ گردد، بانک مکلف به اجرای مفاد دستور صادره بوده و در غیر این صورت بانک مسئول تأدیه مطالبات تأمین اجتماعی خواهد بود.

تکلیف بانک‌ها به اجرای مفاد اجرایات سازمان تأمین اجتماعی بابت مطالبات سازمان مذکور در خصوص حق بیمه و خسارت تأخیر مستند به مواد ۳۶ الی ۴۰ آیین‌نامه اجرایی ماده مذکور با ضمانت اجرایی مسئول شناختن مطالبات بانک‌های مستنکف می‌باشد.

۱-۱-۹. مرکز اطلاعات مالی شورای عالی مبارزه با پولشویی: الزام بانک‌ها به ارائه اطلاعات و گزارشات مشتریان بانک به شورای عالی مزبور، به عنوان یکی از عملکردهای

مکلف است وفق مفاد دستور صادره اقدام نماید و در صورتی که حساب مشتری فاقد موجودی باشد و یا اینکه شخص معرفی شده نزد بانک فاقد حساب باشد، مراتب را به قید فوریت به اجرائیات ذی‌ربط کتباً اعلام نماید.

۱-۱۲. **استانداران و فرمانداران:** حسب ماده ۱ مصوبه هشتادمین جلسه مورخ ۱۳۷۷/۷/۲۸ شورای عالی اداری استانداران در قلمرو مأموریت خویش به عنوان نماینده عالی دولت، مسئولیت اجرای سیاست‌های عمومی کشور در ارتباط با وزارتخانه‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی و سایر دستگاه‌هایی که به نحوی از بودجه عمومی دولت استفاده می‌نمایند، عهده‌دار خواهند بود»، فلذا طبق مفاد بخشنامه نب/۷ مورخ ۱۳۷۵/۱/۶ اداره نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی ج.ا.ا، ارائه آمار و اطلاعات مورد نیاز استانداری‌ها و... در حد کلیات مربوط و تا آنجا که منافاتی با حفظ اسرار مشتریان بانک نداشته باشد، از نظر بانک مرکزی ج.ا.ا مانعی ندارد. ضمناً مفاد نامه شماره ۱۷/۱۹۱۷/د مورخ ۱۳۷۵/۳/۲۱ اداره سازمان و روش‌ها نیز آمار قابل ارائه به دفاتر استانداری‌ها و فرمانداری‌ها را مشخص نموده است (۲۴).

۱-۱۳. **کمیسیون تحقیق و تفحص مجلس شورای اسلامی (موضوع اصل ۷۹ قانون اساسی):** مطابق اصل ۷۶ قانون اساسی، مجلس شورای اسلامی حق تحقیق و تفحص در تمام امور کشور را دارد. طبق ماده ۱۹۸ قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، هرگاه نماینده‌ای تحقیق و تفحص در هر یک از امور کشور را لازم بداند، تقاضای خود را به صورت کتبی به هیأت ریسه مجلس تسلیم نموده و هیأت ریسه ظرف ۴۸ ساعت آن را به کمیسیون تخصصی ذی‌ربط جهت رسیدگی ارجاع می‌نماید...، مطابق ماده ۲۰۱ قانون آیین‌نامه مذکور «مسئولان دستگاه مورد تحقیق و تفحص و کلیه دستگاه‌های اجرایی موظف به فراهم نمودن امکانات و تسهیلات مورد نیاز هیأت و در اختیارگذاشتن اطلاعات و مدارک درخواستی هیأت می‌باشند.»

۱-۱۴. **کمیسیون اصل ۹۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران:** مطابق ماده واحده اجازه مکاتبه و تحقیق

مستقیم به کمیسیون اصل ۹۰ با دستگاه‌های دولتی جهت رسیدگی به شکایات مردم مصوب ۱۳۵۹/۱/۱۱ کمیسیون اصل ۹۰ می‌تواند با قوای سه‌گانه ج.ا.ا و تمام وزارتخانه‌ها و ادارات و سازمان‌های وابسته به آن‌ها و... و مؤسساتی که به نحوی از انحاء به یکی از قوای فوق‌الذکر مربوط می‌باشند، مستقیماً مکاتبه یا به آن‌ها مراجعه نماید، فلذا از این طریق می‌توان نسبت به خدمات مالی و تخلفات صورت گرفته نظارت مؤثر را اعمال نمود. همچنین مسئولین و مأمورین مذکور مکلفند پاسخ کافی و مستند خود را حداکثر ظرف مدت یک ماه از تاریخ وصول کتباً به کمیسیون اصل نود اعلام دارند، تخلف از این قانون جرم و متخلف به مجازات حبس و انفصال محکوم می‌گردد.

۱-۱۵. **کارشناسان رسمی دادگستری:** به موجب ماده ۳۶ قانون کانون کارشناسان رسمی دادگستری مصوب سال ۱۳۸۱، در هر یک از رشته‌های کارشناسی که اظهار نظر کارشناس رسمی نسبت به موضوع ارجاع شده مراجع قضایی لزوماً نیازمند کسب اطلاعاتی باشد که در اختیار بانک است، کارشناس مذکور موظف است به بانک مراجعه نموده و بانک مکلف است با احراز هویت و ملاحظه مدارک مربوط به ارجاع پرونده به نامبرده، صرفاً اطلاعات مربوط به موضوع کارشناسی را در اختیار وی قرار دهد.

۱-۱۶. **شورای حل اختلاف:** مطابق ماده ۹ قانون شوراهای حل اختلاف مصوب ۱۳۹۴/۹/۱۶ در موارد ذیل، قاضی شورا با مشورت اعضای شورا رسیدگی و مبادرت به صدور رأی نماید: الف - دعاوی مالی راجع به اموال منقول تا نصاب دویست میلیون ریال (۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال) به جز مواردی که در تاریخ لازم‌الاجراشدن این قانون در دادگستری مطرح می‌باشند. صلاحیت شوراهای حل اختلاف روستا مستقر در روستا صرفاً صلح و سازش می‌باشد. با عنایت به مراتب اخذ هرگونه اطلاعات منوط به درخواست کتبی ممضی به امضای قاضی شورا میسر است.

همچنین بر اساس صلاحیت استعلام حساب از بانک‌ها از طریق قاضی دارای پایه قضایی مستند به مواد ۹ و ۱۱ قانون

در بازداشت‌نامه قید گردیده است، موجودی مشتریان را توقیف و طی یک فقره چک به سازمان مذکور مسترد نماید (۲۶).

۱-۱-۱۸. کلانتری‌ها و سایر مراجع انتظامی: وفق ماده ۲۱۲ آیین دادرسی مدنی، نظارت و پاسخگویی و اقدام به دستورات کلانتری‌ها و مراجع انتظامی، منوط به ارائه دستور یکی از مراجع قضایی مندرج می‌باشد، یعنی می‌بایست منضم به دستور کتبی مراجع قضایی باشد و در غیر این صورت چنین نظارت و دستوری، مورد پذیرش شبکه بانکی مؤسسات اعتباری نخواهد بود.

۲. نظارت مراجع قضایی: با توجه به تقسیم‌بندی‌های صورت گرفته، در این بخش به اهم مراجع قضایی که در قوانین مختلف تعیین شده و شرح وظایف ایشان نسبت به خدمات مالی مؤسسات اعتباری به شرح ذیل اشاره شده است:

۱-۲. دادگاه‌های عمومی در امور حقوقی: به موجب مفهوم ماده ۲۱۲ قانون آیین دادرسی مدنی، تکلیف بانک‌ها به ارائه سند یا اطلاعات مؤثر در دعوا به درخواست هر یک از طرفین دعوا به دادگاه استعلام‌کننده پیش‌بینی شده است و همین با عنایت به به مواد ۸۷ الی ۹۵ قانون مزبور، تکلیف بانک‌ها به اجرای مفاد احکام مدنی در ارتباط با موجودی حساب‌ها و اموال محکوم علیه به جهت اعمال استعلام و نظارت نسبت به فعالیت‌های وصول مطالبات بانک‌ها میسر خواهد بود.

۲-۲. واحدهای اجرای ثبت اسناد رسمی: به موجب ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی شناسایی و توقیف اموال مدیون در اجرای مفاد اسناد رسمی ادارات اجرای ثبت به تقاضای بستانکار مکلفند به منظور شناسایی و توقیف اموال و حقوق ما لازم‌الاجرا از کلیه مراجعی که به هر نحوی اطلاعاتی در مورد اموال اشخاص دارند، استعلام لازم را آورند.

ادارات اجرای ثبت اسناد رسمی مستند به مواد ۷۴ الی ۸۴ آیین‌نامه اجرایی مفاد اسناد رسمی لازم‌الاجرا، امکان توقیف و مسدود نمودن (صرف مسدودی و نه اخذ اطلاعات) بر اساس اجراییه متضمن مشخصات حساب و مشخصات صاحب حساب معنونه توسط طلبکار با ضمانت اجرایی جبران خسارت توسط

شورای حل اختلاف و امکان توقیف و برداشت بر اساس رأی صرفاً از طریق اجرای احکام دادگستری نیز به عنوان یکی دیگر از مؤلفه‌های مقررات‌گذاری و تدوین بخشنامه توسط سازمان‌ها و همچنین نظارت نسبت به خدمات مالی مؤسسات اعتباری محسوب خواهد شد (۲۵).

۱-۱-۱۷. سازمان تعزیرات حکومتی: به موجب تبصره ۴ قانون اصلاح تعزیرات حکومتی مصوب ۱۳۶۷/۱۲/۲۳ مجمع تشخیص نظام مصوب ۱۳۷۳/۷/۱۹، دادگستری و نیروی انتظامی و کلیه دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های به دولت و ملی شده و نهادهای انقلابی و مؤسسات عمومی و غیر دولتی و شرکت‌ها و سازمان‌های تابعه و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و زندان‌ها موظف هستند نسبت به اجرای احکام تعزیراتی اطلاع و این قانون اقدام نمایند، ضمن آنکه حسب ماده ۱۱ آیین‌نامه اجرایی قانون نحوه اعمال تعزیرات ۱۳۷۹/۳/۲۹ در مواردی که خواسته ادارات تعزیرات حکومتی، راجع به قاچاق کالا و ارز به ارائه حکومتی صرفاً در خصوص رسیدگی به شکایت مربوط به قاچاق کالا و ارز باشد، بانک مکلف به ارائه اطلاعات بانکی مشتریان مورد درخواست سازمان خواهد بود. مطابق ماده ۳۵ آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی: «کلیه سازمان‌های دولتی ... و بانک‌ها موظف به همکاری بوده و همانند آرای قطعی محاکم عمومی و انقلاب موجبات اجرای آرای شعب تعزیرات حکومتی را فراهم خواهند آورد.»

به استناد مواد ۳۶ و ۱۰ آیین‌نامه اجرایی قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی با رعایت بندهای ذیل:

۱- درخواست انسداد و رفع انسداد از یک حساب در کل کشور با دستور معاون قضایی کل کشور؛ ۲- درخواست انسداد و رفع انسداد در یک حوزه قضایی یا شماره خاص بدون نیاز به دستور معاون قضایی مزبور.

اجراییات سازمان تعزیرات حکومتی هرگاه اجراییات سازمان تعزیرات حکومتی دستور توقیف موجودی مشتریان بانک را صادر و به بانک ابلاغ نماید، در صورتی که در حساب مشتریان فوق وجه موجود باشد، بانک مکلف است تا میزان مبلغی که

همان لوایح قانونی است. تنظیم لوایح جدید و تصویب قوانین تا حد زیادی ناشی از نیاز است و مقایسه حجم قوانینی که در آغاز مشروطیت تصویب می‌شد با قوانین فعلی این امر را ثابت می‌کند، به نحوی که در چند سال اخیر مجموعه‌های سالانه قوانین هرگز از دو جلد با حجمی قریب به دو هزار صفحه کمتر نبوده است. بنابراین ریشه تورم قوانین را باید بیشتر در قوه مجریه جستجو کرد نه در قوه مقننه. همچنین تصویب بعضی از قوانین که شاید کاربرد عملی و واقعی نداشته باشند، صرفاً باعث افزایش فعالیت‌های مجلس و اتلاف وقت آن شده، در نتیجه بررسی و تصویب قوانین اهم و جدی‌تر را با تأخیر مواجه خواهد نمود. در قوانین و مقررات مختلف، مراجعی پیش‌بینی شده است که می‌توانند اطلاعات بانکی مشتریان را اخذ نموده و یا موجودی آن‌ها را توقیف و مسترد نماید و یا اطلاعات آن‌ها را اخذ و وجوه آن‌ها را تأمناً توقیف نمایند، لذا خدمات مالی، به عنوان یکی از ابزارهای رایج بانکی در روابط قراردادی در تجارت داخلی و بین‌المللی، مستلزم نظارت دقیق نهادها و ارکان عالی جهت احراز صلاحیت و محدوده اجرای آن، محسوب می‌شود، لذا کاربرد مؤثر و از جمله فایده تعیین صلاحیت و اختیارات نهادهای مقررات‌گذاری و حدود اعتبار آن‌ها، اینست که می‌توان با شناخت صلاحیت آن‌ها و نهادهای مجری این موضوع و حدود صلاحیت هر یک و همچنین نحوه نظارت بر خدمات مالی، عملکرد بهتر و مؤثرتری را نسبت به گذشته انتظار داشت. همچنین مقررات‌گذاری برای مؤسسات اعتباری، امری مهم و دارای تبعات بسیاری حتی برای مشتریان اخذکننده خدمات مالی محسوب می‌شود که باید با بهترین روش‌های کارشناسی و تخصصی صورت پذیرد. پس از گذشت چندین دهه تجربه مقررات‌گذاری برای مؤسسات اعتباری در قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران، تورم مقررات و پیامدهای نامطلوب آن بر بخش‌های مختلف جامعه، ابهام در تفسیر مقررات موجود و اجراهای سلیقه‌ای و متفاوت آن، از جمله مشکلات اساسی نظام مقررات‌گذاری برای مؤسسات اعتباری محسوب شده است، لذا پیشنهاد می‌شود به موجب قوانین و مقررات مختلف، صلاحیت‌هایی به مراجع

بانک مستتکف را خواهند داشت و تکلیف بانک به اعلام کسر مبلغ درخواست توقیفی همراه با اعلام مبلغ مسدود شده و مصون‌بودن الباقی مبالغ واریزی به حساب پس از توقیف به عمل‌آمده نیز از راهکارهای نظارتی برون سازمانی تلقی خواهند شد (۲۷).

نتیجه‌گیری

ماده ۱۵ قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶ ش.) ترکیب اعضای شورای پول و اعتبار را در قالب یک قانون با اعتبار پنج‌ساله بیان نموده که در حقیقت بند «ب» ماده ۱۸ قانون پولی و بانکی را اصلاح نموده است. همچنین در تبصره ۲ ماده ۱۵ قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران حکم این ماده را در طول برنامه ششم بر بند «ب» ماده ۱۸ قانون پولی و بانکی حاکم دانسته که در حقیقت گویای موقتی‌بودن این تغییر تا پایان عمر قانون برنامه می‌باشد که به نظر می‌رسد با توجه به ماهیت و عملکرد فعالیت شورای پول و اعتبار، می‌بایست به صورت دائمی چنین تغییرات با اهمیتی تصویب می‌شد تا از هرگونه ابهام و یا تراحم اجرایی در تصویب مصوبات و سیاست‌گذاری‌ها و اظهار نظر در حوزه پولی و بانکی جلوگیری شود. با عنایت به اینکه کارکرد شورای فقهی به جهت بررسی و انطباق موضوعات مرتبط با بازار پولی را می‌توان به عنوان بخشی از شورای پول و اعتبار به دلیل اینکه مرجع صلاحیتدار جهت سیاست‌گذاری و نظارت بر شبکه بانکی می‌باشد، تلقی نمود، فلذا اصلح بود صرفاً در اعضای شورای پول و اعتبار اصلاحاتی صورت می‌پذیرفت و ترکیب فقهای شورای فقهی نیز به شورای پول و اعتبار افزوده می‌شد و تغییری در ارکان بانک مرکزی ایجاد نگردد. وظیفه قوه مقننه «قانونگذاری» است و این وظیفه را از طریق بررسی و تصویب لوایح دولت و طرح‌های نمایندگان انجام می‌دهد، البته با وجود اینکه تعداد طرح‌های نمایندگان به نسبت لوایح دولت عدد بزرگی را تشکیل می‌دهد، ولی آنچه که باعث تورم قوانین می‌شود،

قضایی و قانونی به جهت اعمال نظارت و وضع‌کننده آیین‌نامه و... به جهت بهبود عملکرد خدمات و فعالیت‌های مالی مؤسسات اعتباری وضع شده است که اگر این موارد به درستی اجرا شود، به نظر می‌رسد نظام پولی پویاتر و با تخلفات محدودتری خواهیم داشت.

مشارکت نویسندگان

حسام‌الدین حقگو راسته کناری: نگارش مقاله، گردآوری منابع، ویرایش و اصلاحات مقاله.
تهمینه عدالت‌جو: ارائه طرح اولیه، نظارت و راهنمایی بر مقاله.
فخرالدین ابونیه و علی پورقصاب امیری: نگارش مقاله، نظارت و راهنمایی بر مقاله.
نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

References

1. Shiravi AH. Economic Laws. Tehran: Samt Publications; 2021. p.123-143. [Persian]
2. Mohammad Khani M. Four differences between credit institutions and banks. Donya-ye Eghtesad Newspaper. 2014; No.3539 p.62-71. [Persian]
3. Jafari A. Banking law (essentials of banking law). 2nd ed. Tehran: Published by the Publishing Company; 2021. Vol.1 p.82-96. [Persian]
4. Jamshidi S, Alizadeh AA. Islamic Banking 1. Tehran: Gap Publications; 2015. p.54-62. [Persian]
5. Rasakh M. Regulatory status in the judiciary. 1st ed. Tehran: Derak Publications; 2014. p.57-73. [Persian]
6. Saleh AP. The History of Law (Discussions from the history of law, a perspective from past times to today). Tehran: University of Tehran Publications; 2013. p.73-82. [Persian]
7. Katouzian N. Philosophy of Law. Tehran: Publishing Company; 2006. Vol.2 p.75-86. [Persian]
8. Rasakh M. The theoretical basis of reforming the legislative system. Tehran: Islamic Council Research Center; 2005. p.112-121. [Persian]
9. Huseini SI. Limitations of the Islamic Consultative Assembly in Law-Making (The Article 71 in the Constitution). Journal of Islamic Government. 2012; 17(4): 163-194. [Persian]
10. Moradkhani F, Takaloo S. The Multiplicity of Legislative Bodies Emphasizing the Position of Supreme Council of Cyberspace Approvals in Iranian Legal System. Journal of Contemporary Comparative Legal Studies. 2021; 12(22): 25-67. [Persian]
11. Kodkhodaei AA, Aghaei Togh M. Analyzing Principle of Non-delegation in the Light of the Principle of Constitutional Supremacy; A Critical Review of Guardian Councils Views. Public Law Research. 2013; 14(38): 77-99. [Persian]
12. Fouladvand S. Delegation of legislative authority in Iran's constitutional system. Thesis of the Ministry of Science, Research and Technology. Mazandaran: Mazandaran University, Faculty of Law and Political Science; 2013. p.83-91. [Persian]
13. Sinaee V, Zamani S. The role of legislative assemblies in the policy making process: Towards a theoretical model. Rahbord Journal. 2011; 20(58): 65-93. [Persian]
14. Se Khan M, Mirakhor A. Theoretical studies in banking and Islamic finance. Translated by Ziaei Bigdeli M. Tehran: Published by Iran Banking Institute; 2018. p.44-58. [Persian]
15. Faraji Y. Acquaintance with monetary and financial instruments and institutions. Tehran: Published by Iran's Higher Banking Institute; 2003. p.92-115. [Persian]
16. Bahmani M, Ghafari M. Principles of banking. 8th ed. Tehran: Published by Iran's Higher Institute of Banking Education; 2022. p.135-142. [Persian]
17. Zanzibari N. Banking Law. Tehran: Jungle Publications; 2019. p.83-87. [Persian]
18. Bahmani M, Ghaffari M. Principles of banking. Tehran: Published by Iran's Higher Institute of Banking Education; 2014. p.43-52. [Persian]
19. Bahmani M, Bahmand M. Domestic banking 1. Tehran: Published by Iran's Higher Institute of Banking Education; 2010. p.62-71. [Persian]
20. Farrokhi F, Farrokhi Z. Introductory concepts and valuation of derivatives (with an overview of the situation of derivatives in Iran). Tehran: Bors Publishing House; 2015. p.114-121. [Persian]
21. Jamshidi S, Alizadeh AA. Islamic Banking 1. Tehran: Gap Publications; 2016. p.32-42. [Persian]
22. Etiquette in Application Registration Rights. Tehran: Publication of the Press Center and Publications of the Judiciary; 2021. p.71-89. [Persian]
23. Ghorbin H. Applied topics of banking claims law. Tehran: Shahr-e Danesh Legal Research Institute; 2022. p.117-121. [Persian]
24. Biranvand T. Charter for the implementation of registration. 2nd ed. Tehran: Tawazun Publishing House; 2022. p.63-79. [Persian]
25. Sahara Navard R. A collection of legal and banking articles. Tehran: Bartar Andishan Publishing House; 2021. p.223. [Persian]
26. Clini MA. Al-Kafi. Qom: Institute of Dar al-Hadith al-Alamiyyah and Culture, Center for Printing and Publishing; 2009. Vol.2 p.243. [Persian]
27. Bayhaqi M. Compiler and editor of Islamic banking educational booklet in practical field from jurisprudential and legal point of view. Tehran: Department of Human Resources Education and Studies of the Central Bank of the Islamic Republic of Iran; 1988. p.118-123. [Persian]